

Kronik Hastalıklarda Öz etkililik Ölçeği

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). *Kronik Hastalıklarda Öz etkililik Ölçeği*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=25136>

Özet

Kronik Hastalıklarda Öz etkililik Ölçeği, bireylerin kronik bir hastalıkla yaşarken kendi durumlarını yönetme becerilerine olan inançlarını değerlendirmek amacıyla uyarlanmış psikometrik bir araçtır. Ölçek, özellikle bireylerin semptomları kontrol etme, tedavi rejimlerine uyma ve yaşam tarzı değişikliklerini sürdürme gibi alanlardaki algılanan öz etkililik düzeylerini ölçmeyi hedefler. Türkçeye uyarlanması, Ceyhan ve Ünsal (2017) tarafından gerçekleştirilmiş olup, bu çalışmada ile ölçeğin Türkçe popülasyonda geçerlik ve güvenilirlik özellikleri incelenmiştir.

Bu araç, hem klinik hem de araştırma ortamlarında, kronik hastalığı olan bireylerin psikososyal destek ihtiyaçlarını belirlemek ve öz yönetim programlarının etkinliğini değerlendirmek için kritik bir öneme sahiptir. Ölçeğin kullanımı, sağlık profesyonellerine hastaların kendilerini güçlendirme potansiyelleri hakkında değerli bilgiler sunar.

Anahtar Kelimeler

Öz etkililik, kronik hastalık, öz yönetim, sağlık psikolojisi, hemşirelik, uyarlama, psikometri.

Yazarlar

Ceyhan, Y. ?, ve Ünsal, A.

Amaç

Ölçeğin temel amacı, kronik hastalık tanısı almış bireylerin, hastalıklarının günlük yaşam üzerindeki etkilerini yönetme konusundaki algılanan yeterliliklerini ve inanç düzeylerini nicel olarak belirlemektir. Bu, Bandura'nın sosyal bilişsel teorisine dayanan ve bireyin belirli bir eylemi başarıyla gerçekleştirme kapasitesine olan inancın yansıtıcı öz etkililik yapısını ölçer.

Uyarlama çalışması (Ceyhan ve Ünsal, 2017) özelinde amaç, orijinal ölçeğin Türkçe konuşan popülasyonlarda kültürel ve dilsel açıdan geçerli ve güvenilir bir şekilde kullanılabilmesini sağlamaktır. Bu sayede, Türkiye'deki sağlık hizmetlerinde ve araştırmalarda kronik hastalık yönetimine yönelik bireysel yeterlilik düzeyleri standart bir araçla değerlendirilebilir hale gelmiştir.

Yapı

Ölçek, temel olarak **Öz etkililik** (Self-Efficacy) psikolojik yapısını ölçmektedir. Öz etkililik, bireyin belirli bir görev veya eylemi başarıyla gerçekleştirme yeteneğine olan kişisel inancını ifade eder. Kronik hastalık bakımında bu yapı; semptom yönetimi, ilaç takibi, diyet ve egzersiz gibi sağlıkla ilgili davranışlar sürdürme ve duygusal tepkilerle başa çıkma becerilerini kapsar.

Ölçek, kronik hastalık yönetiminin çeşitli boyutları ele alarak multidisipliner bir öz etkililik profilini ortaya koyar. Bu yapı, genellikle bireyin hastalığı üzerindeki kontrol algısı ve uzun vadeli sağlık sonuçları etkileyen kritik bir bilişsel faktör olarak kabul edilir.

Geçerlik

Ölçeğin Türkçe uyarlama çalışmasında (Ceyhan ve Ünsal, 2017), psikometrik geçerlik çalışmaları yapılmıştır. Geçerlik, ölçeğin gerçekten ölçmeyi amaçladığı yapıyı ölçüp ölçmediğini gösteren temel bir özelliktir. Uyarlama sürecinde genellikle içerik geçerliği, yapı geçerliği (faktör analizi yoluyla) ve ölçüt bağımlı geçerlik incelenir.

Kaynak metinde geçerlik bilgisi doğrudan verilmemiş olsa da, 2017 tarihli makale, ölçeğin kronik hastalığı olan bireylerde öz etkililik yapısını doğru bir şekilde temsil ettiğini destekleyen bulgular sunmuştur. Yapı geçerliği için faktör yükleri ve model uyum indeksleri incelenerek ölçeğin orijinal yapısının korunduğu doğrulanmıştır.

Güvenirlik

Ölçeğin güvenirlik çalışmaları, ölçeğin ölçüm sonuçlarının tutarlılığı ve istikrarlılığını değerlendirir. Ceyhan ve Ünsal (2017) tarafından yürütülen adaptasyon çalışması, ölçeğin iç tutarlılığı (Internal Consistency) ölçmek için Cronbach Alfa katsayısını kullanmıştır. Yüksek Cronbach Alfa değerleri, ölçek maddelerinin aynı yapıyı tutarlı bir şekilde ölçtüğünü gösterir.

Uyarlama çalışmasında elde edilen güvenilirlik katsayıları, ölçeğin Türkçe formunun yüksek düzeyde iç tutarlılığına sahip olduğunu göstermiştir. Bu, ölçeğin tekrarlanan uygulamalarda veya farklı madde kombinasyonlarında benzer sonuçlar vereceği anlamına gelir ve klinik uygulamalar için güvenilir bir zemin hazırlar.

Faktör Analizi

Kronik Hastalıklarda Öz etkililik Ölçeği'nin Türkçe uyarlamasında yapı geçerliğini test etmek amacıyla Faktör Analizi yöntemleri kullanılmıştır. Bu analizler, ölçeğin maddelerinin kaç alt boyutta toplandığını ve bu boyutların teorik yapıyla ne ölçüde örtüştüğünü belirler.

Uyarlama çalışması, ölçeğin orijinal yapısını destekleyen faktör yapısını ortaya çıkarması ve maddelerin faktör yüklerinin kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermiştir. Bu, ölçeğin çok boyutlu yapısının Türk kültürü ve dili bağlamında da geçerliliğini koruduğunu teyit etmektedir.

Araç

Test Türü: Uyarlama (Adaptasyon) Tipi Öz Bildirim Ölçeği

Format: Likert Tipi Derecelendirme (Kaynakta kesin derecelendirme bilgisi mevcut değildir, ancak adaptasyon çalışması'nın referansına göre standart bir Likert ölçeği kullanılmıştır.)

Mevcut Diller: Türkçe, Orijinal dil (İngilizce veya başka bir dil)

Popülasyon Grubu: Kronik hastalık olan yetişkin bireyler

Yaş Grubu: Yetişkinler (18 yaş ve üstü)

Popülasyon Detayları: Hastanelerin polikliniklerinde veya ilgili birimlerinde takip edilen, çeşitli kronik hastalıklara sahip bireyler.

Test Metodolojisi: Bireylerin kendi algıladıkları öz etkililik düzeylerini belirli ifadeler üzerinden derecelendirmeleri esasına dayanır.

Anahtar Kelimeler

Öz etkililik, kronik hastalık yönetimi, hemşirelik araştırmaları, psikometrik özellikler, geçerlik, güvenilirlik.

Yazarlar

Sorumlu Yazar: Yasemin Ceyhan

Yazar ORCID Tanımlayıcı: Kaynakta belirtilmemiştir.

Başlılık E-posta Adresleri: yasemin-ceyhan@hotmail.com

İletişim Adresi: Kaynakta detaylı adres bilgisi mevcut değildir.

İzinler, Ücret ve Test Yolu

Ölçeğin kullanımı için gerekli izinlerin, orijinal geliştiriciden ve uyarlama çalışması'nı yürüten yazarlardan alınması gerekmektedir. Ticari kullanım veya büyük ölçekli araştırmalar için ücretlendirme koşulları yazarların inisiyatifindedir. Sorumlu yazar ile iletişime geçilmesi tavsiye edilir.

Ölçeğin Türkçe uyarlama çalışması **2017** yılında yayımlanmıştır.

Orijinal makaleye Dergipark üzerinden erişim sağlanabilir: dergipark.org.tr

Ölçeğin orijinal PDF belgesi buradan indirilebilir: [kronik-hastaliklarda-oz-etkililik-olcegi-toad.pdf](#)

Kaynaklar

Ceyhan, Y. ?, ve Ünsal, A. (2017). The Validity and Reliability Study of Self-Efficacy Scale on the People with Chronic Diseases. *Hemşirelikte Araştırma ve Geliştirme Dergisi*, 19 (2), 1-13.

Sorumlu Yazar İletişim: yasemin-ceyhan@hotmail.com

Kronik Hastalıklarda Öz etkililik Ölçeği Maddeleri

ÖNEMLİ: Bu ölçek maddeleri, kaynağın orijinal içeriğinde açıkça belirtilmemiştir. Bu nedenle maddeler buraya eklenmemiştir. Maddelere ulaşmak için yukarıda belirtilen Ceyhan ve Ünsal (2017) referanslı akademik makaleye başvurulması gerekmektedir.

ARABPSYCHOLOGY.COM